

مؤلفه‌های قدرت نرم ایالات متحده آمریکا در قبال جمهوری اسلامی ایران (دولت یازدهم و دوازدهم)

محمدعلی شعباتی^۱، احمد بخشایش اردستانی^۲، محمد توحیدفام^۳، مسعود مطلبی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۲

چکیده:

قدرت نرم در بستر مؤلفه‌هایی در کشور هدف بازتولید می‌گردد. تعاملات زیادی در خصوص دامنه و گستره قدرت نرم کشور آمریکا در فضای مجازی در بسترهای متنوع در حال انتشار و در جریان است. برای فهم دقیق موضوع، مؤلفه‌های قدرت نرم در آمریکا را ابتدا به دودسته کلی جامعه‌گرا و نخیه‌گرا تقسیم کرده‌ایم؛ مؤلفه‌های جامعه‌گرا که هدف عمده آن‌ها مبتنی تغییر اجتماعی است و محصول آن را در فرآیندهای سبک زندگی افراد در جامعه مشاهده می‌کنیم. دسته دوم مؤلفه‌هایی هستند که حاکمیت و دولت آمریکا از طریق سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها نقش اساسی در فرآیند کنترل، نظارت و اجرای آن را بر عهده‌دارند... این تحقیق در پی بررسی این سؤال هست که آمریکا از طریق مؤلفه‌های قدرت نرم خود در دولت یازدهم و دوازدهم (دوران ریاست جمهوری حسن روحانی) چگونه ایفای نقش نموده و نفوذ خود را تعمیق بخشیده است، فلذا فرضیه‌ای که این موارد را در برمی‌گیرد عبارت است از اینکه؛ آمریکا به دلیل استفاده مطلوب از مؤلفه‌های قدرت نرم با اثرگذاری بر سطح آگاهی‌ها، تغییر سبک زندگی و افزایش مطالبات سیاسی در دولت یازدهم و دوازدهم موجب تقویت بسترهای بی‌ثباتی سیاسی و نفوذ در عرصه‌های سیاسی و فرهنگی گردیده است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی است.

واژگان اصلی: قدرت نرم، مؤلفه‌های قدرت نرم آمریکا، دیپلماسی رسانه‌ای، سیاست خارجی، ثبات سیاسی، سبک زندگی.

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی - مسائل ایران، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. استاد دانشکده علوم سیاسی، گروه اندیشه سیاسی و مسائل ایران، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Ahmadbakhshi0912@gmail.com

۳. استاد دانشکده علوم سیاسی، گروه اندیشه سیاسی و مسائل ایران، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۴. استادیار دانشکده علوم سیاسی، گروه اندیشه سیاسی و جامعه‌شناسی سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

موضوع قدرت نرم طی سال‌های اخیر بخصوص پس از انقلاب اسلامی به تدریج حائز اهمیت زیادی در دنیا از جمله ایالات متحده آمریکا شده است. قدرت نرم مباحث عقلانی و ارزش‌های عمومی مردم را هدف قرار می‌دهد و سلايق و تمایلات آن‌ها را با کشور حامی همراه می‌سازد. نهادهایی نظیر «آژانس اطلاعات ایالات متحده آمریکا»، «برنامه‌های وزارت امور خارجه آمریکا» «دفتر دموکراسی، حقوق بشر و کار وزارت امور خارجه آمریکا»، «برنامه‌های گروه مشورتی دیپلماسی عمومی»، «برنامه‌های آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده آمریکا»، «بنیاد سوروس آ»، «بنیاد کارنگی» و ... از جمله متولیان تولید و اعمال قدرت نرم ایالات متحده محسوب می‌شوند (داد درویش، ۱۳۸۴: ۸۹).

در دولت یازدهم و دوازدهم (دولت روحانی) روابط دو کشور ایران و آمریکا نسبت به سال‌های قبل از آن، بیش‌ازپیش به خاطر پیگیری‌های مستمر برجام و توافقات حاصله به گرمی گرایید، اما خروج یک‌جانبه آمریکا از برجام و موضع‌گیری‌های ایران در مقابل آمریکا موجب سردی روابط گردید. در اثر نفوذ قدرت نرم آمریکا در عرصه‌های بین‌المللی، فشارهای سیاسی، اقتصادی و حتی فرهنگی در این دوره بر ایران وارد گردید. از منظر سیاسی و فرهنگی نیز دیپلماسی رسانه‌ای آمریکا (تأسیس شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان)، تأسیس سفارت مجازی ایران در آمریکا، حضور بسیاری از مخالفین جمهوری اسلامی در آمریکا و وجود مؤسسات مطالعاتی دولتی و خصوصی بانفوذ در لایه‌های فرهنگی جامعه در داخل کشور اقدام به ارائه گزاره‌هایی نموده‌اند که هدف آن‌ها در نهایت القاء ناکارآمدی و استحاله نظام و ایجاد شبهه در خصوص ضعف مدیریتی در داخل کشور گردید. در این نوشتار قصد داریم، قدرت تأثیر دیپلماسی فرهنگی و قدرت نرم آمریکا را بر اساس مؤلفه‌هایی در قبال جمهوری اسلامی ایران موردسنجش قرار دهیم تا میزان اثربخشی این مؤلفه‌ها را بر بی ثباتی دولت یازدهم و دوازدهم توصیف نمائیم. با توجه به اینکه به قول مقام معظم رهبری نفوذ جریانی بسیار خطرناک‌تر از نفوذ و رخنه فردی است و تهدیدات حاصل از این امر بسیار گسترده‌تر و جدی‌تر از تهدیدات سخت‌افزاری است، انجام

1. Central Intelligence Agency of U. S. A

2. The bureau of the Ministry of the U. S. A

3. Bureau of Democracy, Human Rights and labor – State Department

4. Advisory Commission on Public Diplomacy of U. S. A

5. U. S. Agency for International Development (usaid)

6. Soros Foundation or Open Society Foundations

7. Carnegie Corporation (the advancement and diffusion of knowledge and understanding)

تحقیقی برای سنجش منابع، مؤسسات و ابزارهای قدرت نرم آمریکا و میزان تأثیرگذاری آن بر جمهوری اسلامی ایران دارای اهمیت و ضرورت بالایی است تا از نتایج حاصل از آن، در راستای جلوگیری از جریان استعمار فرانو با رویکرد استحاله نظام، تغییر سبک زندگی، برنامه‌ها و راهبردهایی برای مقابله با قدرت نرم این کشور و دیگر کشورها تدوین نماییم.

۱. مبانی و مفاهیم نظری

موضوع دیپلماسی عمومی و قدرت نرم طی دو دهه اخیر با ابعاد جدیدی همچون «نفوذ» در ادبیات علمی و سیاسی کشور وارد شده و مفهوم عمیقی را به خود اختصاص داده است. در خصوص مطالعات در این حوزه، پژوهش‌های موردی خوبی نیز در زمان‌های مختلف صورت گرفته اما در رابطه با ظرفیت‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد قدرت نرم بر اساس مدلی پویا و به‌روز که از یک الگوی سازمانی و رفتاری تبعیت نماید کمتر توجه شده و تحقیقی مدون و قابل توجهی چه در داخل و چه در خارج از کشور صورت نگرفته است.

در این پژوهش، قدرت نرم ایالات متحده آمریکا به‌عنوان متغیر مستقل و ظرفیت‌های موجود در عرصه داخلی و بین‌المللی متغیر واسطه و جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان متغیر وابسته دارای روابط مستقیم می‌باشند، به‌گونه‌ای که با افزایش قدرت نرم آمریکا و با بهره‌مندی آمریکا از ابزارها و مؤلفه‌های دولت‌محور و جامعه‌محور، تأثیرگذاری قدرت نرم ایالات متحده آمریکا بر جمهوری اسلامی ایران بیشتر می‌شود.

عقیده بر این است که در جهان پست‌مدرن، مهم‌ترین منبع قدرت کشورها، قدرت نرم می‌باشد و قرار گرفتن کشورهای قدرتمند جهانی در رتبه‌های بالای این مسئله، گویای این واقعیت است. کشور آمریکا یکی از این قدرت‌هاست که پس از انقلاب اسلامی با منابع گسترده قدرت نرم خود، جریان استکباری جدیدی را به قلمرو فکری و ذهنی خود در جهت رسیدن به استحاله و تغییر سبک زندگی کشورهای مورد هدف خود از جمله ایران ایجاد کرده است. با توجه به اینکه به قول مقام معظم رهبری نفوذ جریانی بسیار خطرناک‌تر از نفوذ و رخنه فردی است و تهدیدات حاصل از این امر بسیار گسترده‌تر و جدی‌تر از تهدیدات سخت‌افزاری است، انجام تحقیقی برای سنجش منابع، مؤسسات و ابزارهای قدرت نرم آمریکا و میزان تأثیرگذاری آن بر جمهوری اسلامی ایران دارای اهمیت و ضرورت بالایی است تا از نتایج حاصل از آن، در راستای جلوگیری از جریان جدید استکبار با رویکرد استحاله نظام، تغییر سبک زندگی؛ برنامه‌ها و راهبردهایی برای مقابله با قدرت نرم این کشور و دیگر کشورهای

جهان تدوین نمود.

۱-۱. ارائه مدل مفهومی (متغیرها و فرضیه‌ها)

بر اساس فرضیه اصلی پژوهش پیش رو می‌خواهیم قدرت تأثیر دیپلماسی فرهنگی و قدرت نرم آمریکا را بر اساس مؤلفه‌هایی در قبال جمهوری اسلامی ایران موردسنجش قرار دهیم تا میزان اثربخشی این مؤلفه‌ها را بر بی ثباتی دولت یازدهم و دوازدهم بسنجیم. برای سنجش میزان قدرت نرم آمریکا به تلاش‌های پژوهشگر انگلیسی «جانان مک کلوری»^۱ متوسل شده‌ایم. آقای مک کلوری با انجام نظرسنجی‌های متعدد دربارهٔ وجهه کشورها و خرد کردن منابع قدرت نرم به واحدهای اندازه‌گیری، شاخص واحدی را به نام «شاخص قدرت نرم» ابداع نموده است که میزان قوت و ضعف کشورها را از منظر قدرت نرم نشان می‌دهد. در سنجش اندازه‌گیری مک کلوری، آمریکا واجد تمام رتبه‌های برتر جهانی قرار می‌گیرد. البته لازم به ذکر است که مک کلوری تنها ۲۶ کشور را مورد مطالعه قرار داده و از سایر کشورهای جهان غفلت نموده است. وی در بسیاری از متغیرها و عناصر موردنظر، سه کشور آمریکا، بریتانیا و فرانسه را واجد رتبه‌های جهانی معرفی کرده است. به نظر مک کلوری ایالات متحده آمریکا به‌طور بالقوه بیشترین منابع را برای اعمال قدرت نرم داراست.

۱-۲. مفهوم قدرت نرم

مفهوم قدرت نرم از دو بعد مهم تشکیل می‌شود: یک، دستیابی جهت عمل، دو، توان و میل به انجام عمل. در رایج‌ترین تعریف، قدرت عبارت است از توانایی تأثیرگذاری در رفتار دیگران به‌گونه‌ای که موجب تحقق اراده عامل شود؛ و در تعریف دیگر قدرت، یعنی توانایی تأثیرگذاری در رفتار دیگران به‌گونه‌ای که موجب اتفاق افتادن آن چیزی که می‌خواهیم شود. در تعریف دقیق‌تر، قدرت قابلیت نفوذ در رفتار دیگران به‌منظور حصول نتایج دلخواه می‌باشد. از طرفی راه‌های تأثیرگذاری بر دیگران از طرق گوناگون شامل تهدید به انجام کار موردنظر، تطمیع و پاداش و یا متقاعد کردن دیگران به اینکه چیزی را بخواهند که شما می‌خواهید (Nye, 2008: 29).

۱-۳. قدرت نرم و قدرت سخت

قدرت نرم یا همان «قدرت جذاب» که نای معتقد است مزیت آن نوع نفوذ آن است با قانع کردن دیگران به «دوست داشتن آنچه ما دوست داریم»، هزینه‌های لازم برای قدرتمند باقی ماندن را کاهش

1. Jonathan Mc Clory

2. Soft Power Index

می‌دهد. نای (2004:56) معتقد است قدرت نرم یعنی آنچه صاحب قدرت می‌خواهد، تبدیل به خواست جامعه هدف شود و از مشروعیت سیاسی، فرهنگی و اقتصادی برخوردار گردد. قدرت نرم نوعی سازوکار نفوذ در «ترجیحات اجتماعی» یک جامعه است. جنس قدرت در قدرت سخت، واداری و در قدرت نرم، خرسند کردن و ایجاد رضایت است. «منابع قدرت نرم در سطح بین‌المللی را می‌توان ایدئولوژی، مذهب، ارزش‌های موجود در فرهنگ، کارکرد و سیاست‌های داخلی کشورها و نیز افکار عمومی و سازمان ملل متحد دانست.» از طرفی قرن بیست و یکم به‌طور قطع، شاهد افزایش نقش اطلاعاتی و سازمانی قدرت خواهد بود. به‌طور کلی باید گفت قدرت در مسیری حرکت می‌کند که به‌تدریج قابلیت تبدیل‌پذیری آن کمتر می‌شود و درعین حال جنبه مرموز و اسرارآمیز آن نیز کاهش می‌یابد. (لئون الکساندر تی. جی. ۱۳۸۸:۵۶).

۱-۴. ویژگی‌های قدرت نرم

عناصر و ویژگی‌های قدرت نرم در پیوند با عناصر قدرت سخت، هدف‌های کلانی را دنبال می‌کنند. از این منظر فضای مجازی عرصه نوینی برای ایجاد و استفاده از قدرت نرم فراهم آورده است. این فضا، ظرفیت‌های مستقل و درعین‌حال، ترکیب‌های بسیار گسترده‌ای با فضای فیزیکی را فراهم آورده است. از جمله خصیصه‌های ویژه این فضا غیر مرکزی بودن، به هم پیوستگی، دیجیتالی بودن و قابل دسترس بودن است که منجر به ایجاد ظرفیت‌های جدید در این فضا شده است. توسعه ارتباطات در این فضا تعاملات میان ملل را به‌طور چشمگیری افزایش داده است و جهانی شدن دوم، در این فضا در جریان است. (عاملی؛ ۱۳۸۳:۲۵). قدرت نرم یعنی توانایی این‌که کاری کنیم تا دیگران به ما کمک کنند تا به اهدافمان برسیم. قدرت نرم، به تأثیرگذاری آموزش و تفاهم دوسویه و برقراری ارتباطات معتقد است و به‌هیچ‌عنوان صفر و یکی نیست و در حقیقت از ویژگی‌ها و مؤلفه‌هایی مانند؛ ماهیت پیچیده، ماهیت اجتماعی، فراگیری و... برخوردار است.

۲. ظرفیت‌های داخلی و بین‌المللی در قبال جمهوری اسلامی ایران

در یک تقسیم‌بندی کلی منابع قدرت نرم را می‌توان به دو بخش کلی «برنامه‌های دیپلماسی عمومی آمریکا» و «برنامه‌های دیپلماسی عمومی وزارت خارجه آمریکا در قبال ج. ا. ایران» تقسیم نمود که هدف‌گیری هر دو بخش از منظر اثرگذاری بر جامعه و اثرگذاری بر نخبگان جامعه در حوزه تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی به بخش‌های کوچک‌تر نیز تقسیم می‌شوند. در نمودار ذیل می‌توانیم این

مقام‌های آمریکایی پس از جنگ دوم جهانی، با جمع‌بندی افکار عمومی کشورها و میزان تأثیرگذاری بر روند سیاسی آن‌ها، نمادهایی را در چارچوب نهادهای دولتی در قالب دیپلماسی عمومی و فرهنگی سازمان‌دهی نموده‌اند که امکان تأثیرگذاری بر روند حکمرانی کشورها را به وجود بیاورند (صادقی و اسفندیاری، ۱۳۹۲: ۶۵). مهم‌ترین برنامه‌های رسمی دیپلماسی عمومی و فرهنگی ایالات متحده آمریکا در سطح بین‌المللی، تأثیرگذاری بر توده مردم، نخبگان و تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران می‌باشد.

۲-۱. برنامه‌های رسمی دیپلماسی عمومی و فرهنگی ایالات متحده آمریکا در سطح بین‌المللی

مبتنی بر فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی، در جهت اثبات فرضیه اصلی، ابتدا باید مهم‌ترین منابع قدرت نرم آمریکا را از دو منظر مورد مطالعه قرار بدهیم. ابتدا از منظر بین‌الملل؛ یعنی کشور آمریکا به خاطر هژمونی قدرت و تسری قدرت به شکل نرم، بر اساس ترجیحات کشورها و ظرفیت‌های موجود به ترویج منابع قدرت نرم جهانی، شامل ابزارهای جهانی شدن ارتباطات و مؤسسات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی می‌پردازد؛ و از طرف دیگر متناسب با نیاز کشورها و ظرفیت آن‌ها، از ابزارها و منابع خاص استفاده می‌نماید.

در این رابطه به مهم‌ترین عوامل جهانی قدرت نرم آمریکا و عوامل افزایش‌دهنده قدرت نرم

آمریکا در قبال جمهوری اسلامی ایران می‌پردازیم:

۱-۲. برنامه‌های «آژانس اطلاعات ایالات متحده آمریکا»

آژانس اطلاعاتی آمریکا اولین نهادی است که به صورت رسمی با مخاطب قرار دادن افکار عمومی، به دستور رئیس جمهور وقت آمریکا - روزولت به دیپلماسی عمومی متوسل گردید. بزرگ‌ترین هدف این آژانس در سال ۱۹۵۳ ارتقای درک متقابل میان مردم دیگر کشورهای جهان بود که این هدف را عمدتاً با هدایت فعالیت‌های دانشگاهی و فرهنگی دنبال می‌کرد. این سازمان ۱۹۰ دفتر در ۱۶۲ کشور جهان تأسیس نمود که بودجه آن بیش از یک میلیارد دلار برآورد می‌گردد (احدی، ۱۳۹۳: ۶۸). در حال حاضر آژانس در آخرین تحولات خود در جهت القای قدرت نرم آمریکا در سراسر جهان، بخش‌های مختلف خود را در وزارت امور خارجه ادغام نموده است که این اقدام این حقیقت را آشکار می‌نماید که دیپلماسی عمومی برای ارتباط با سایر کشورها از اهمیت زیادی برخوردار است (Stephen Johnson and Helle Dale:2003:125).

۲-۱-۲. وزارت امور خارجه آمریکا

اسناد «دکترین امنیت ملی» که در سالیان متوالی منتشر گردیده، تصریح می‌نماید: «ایالات متحده آمریکا درگیر یک جنگ اندیشه‌هاست که در این راستا، باید در جهت به‌کارگیری جامعه بین‌الملل به بالاترین میزان قدرت دست یابد... و باید دیپلماسی عمومی مؤثری را برای ترویج جریان آزاد اطلاعات و اندیشه به منظور زنده نگاه داشتن امید و الهام آزادی به کار گیرد». (Jervis, Robert;2006:74)

۳-۱-۲. وسایل ارتباط جمعی (رادیو، تلویزیون و ماهواره‌ها)

قدرت نرم ایالات متحده آمریکا در سال‌های اخیر، مبتنی بر نفوذ این کشور بر مردم جهان از طریق اخبار و رسانه‌ها استوار بوده است. در حال حاضر نیز از دید راهبرد پردازان آمریکایی، بهترین ابزار برای تقویت قدرت نرم آمریکا در مناطق جهان، استفاده از رادیو تلویزیون و ماهواره‌ها می‌باشد که در عین حال، مشکل‌سازترین، دشوارترین و ظریف‌ترین آن‌ها نیز محسوب می‌گردد. (هرسیچ، حسین و مجتبی تویسرکانی: ۶۵:۱۳۸۸). از این جهت می‌توان گفت قدرت نرم توانایی تحقق اهدافی خاص از طریق جذب کردن و قانع کردن دیگران برای اتخاذ این اهداف است؛ بنابراین عناصر اساسی قدرت نرم، استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در راستای مخاطب قرار دادن افراد خارجی است که بتوان از آن در

1. 2018 Performance Plan

راستای تحقق اهداف سیاست خارجی استفاده کرد (Byungju and Namkung 2008:65).

۴-۱-۲. فن آوری و تبادلات فرهنگی و آموزشی

در گذشته تسلط هسته‌ای عامل اصلی رهبری در جهان به شمار می‌آمد، اما در حال حاضر تسلط اطلاعاتی در رویکرد نرم‌افزاری قدرت، عامل اساسی در عصر کنونی محسوب می‌شود. جایگاه کشورها در فن آوری بر پایه مولفه‌های چون انبوه زدایی، جابجایی، میانجی زدایی، شتابندگی و ایجاد فضای مجازی بازتعریف می‌شوند. امروزه با کوچک‌تر و پیچیده‌تر شدن جهان به واسطه رشد روزافزون وسایل ارتباط جمعی از قبیل اینترنت و ماهواره معادلات گذشته در تنظیم روابط بین کشورها تا حدود زیادی به هم خورده و جای خود را به معادلات جدیدی داده است به گونه‌ای که به جای به‌کارگیری مستقیم زور، توجه به قدرت‌ها با استفاده از قدرت نرم و ایجاد تغییرات موردنظر خویش از طریق مسالمت‌آمیز و با بهره‌گیری شیوه‌های نوین در امور داخلی کشورها جلب شده است (Garber, Doris:2007:95). تبادلات فرهنگی از دیرباز موردتوجه وزارت امور خارجه و دفتر ریاست جمهوری ایالات متحده در چهار سطح ذیل به فعالیت‌های خود ادامه داده است:

* برنامه فولبرایت^۱ برای تبادل دانشجو، معلم و استاد؛ * تبادلات آکادمیک؛

* برنامه معرفی ایالات متحده در دانشگاه‌های خارجی؛ * آموزش زبان انگلیسی؛

۴-۱-۳. آموزش زبان انگلیسی

زبان به‌مثابه یک عرصه طبیعی گسترده است که بسیاری از آن بهره می‌برند و حاوی منافع مشترک است. برای زمان طولانی پشتوانه موفقیت استراتژی‌های دیپلماسی عمومی آمریکا بر آموزش زبان انگلیسی متکی بود؛ تعدادی از مراکز آمریکایی که زبان انگلیسی آموزش می‌دهند یا به عبارت بهتر - در گذشته آموزش می‌دادند، این‌گونه عمل کرده‌اند. می‌توان از این طریق با قشرهای مهمی از توده مردم بیگانه ارتباط برقرار کرد و تأثیر فرهنگی دلخواه را بر اساس نیاز مخاطبان در آنها ایجاد کرد (جرجیان، ۱۳۸۷: ۸۰).

۴-۱-۴. بازدیدکنندگان بین‌المللی^۵

1. Fulbright Program
2. Academic Exchanges
3. Study of the United States in Foreign Universities
4. English Language Teaching
5. International Visitors

بازدیدکنندگان بین‌المللی از سال ۱۹۴۰ یعنی هنگامی که «نلسون راکفلر» گروهی از روزنامه‌نگاران امریکای لاتین را به ایالات متحده فراخواند، برنامه‌های مبادله جزء تفکیک‌ناپذیر دیپلماسی عمومی آمریکا شده است؛ زیرا در راستای این برنامه حدود ۷۰۰ هزار نفر از اتباع بیگانه از جمله انور سادات و مارگارت تاجر، به‌طور جداگانه به آمریکا آمده‌اند. پس از آن، قانون البرایت هایز (۱۹۶۱) برنامه‌های مبادله را تثبیت کرد و به آن وجه قانونی مناسب داد (جرجیان، ۱۳۸۷: ۸۱). به‌طور کلی، ارزیابی دفتر امور آموزش و فرهنگ (که از سوی وزارت امور خارجه بر این مبادلات نظارت دارد) حاکی از آن است که بیش از ۲۰۰ نفر از رؤسای جمهور کنونی و پیشین و حدود ۱۵۰۰ نفر از مقام‌هایی که دارای سمت‌های وزارتی بوده و هستند، از جمله مشارکت‌کنندگان در این برنامه بوده‌اند (جرجیان، ۱۳۸۷: ۸۲).

۳-۴-۱-۲. تبادل اتباع کشورها در قالب برنامه‌های غیردولتی و غیرانتفاعی

تبادل اتباع کشورها در قالب برنامه‌های غیردولتی و غیرانتفاعی به‌شدت از سوی دولت آمریکا دنبال می‌شود. ادوارد جرجیان و همکارانش در قسمتی از مشاوره خود به دولت آمریکا در زمینه «برنامه‌های آتی دیپلماسی عمومی» آورده‌اند: ما دیپلماسی عمومی آمریکا را قویاً به حمایت از سازمان‌های غیردولتی فعال در دنیا به‌خصوص در جوامع عربی و اسلامی فرامی‌خوانیم؛ مشروط بر آنکه این سازمان‌ها شکل یافته در بستر اندیشه‌های افراطی نباشند. سازمان‌های غیردولتی مستقل ابزار توسعه نفوذ ما در درون جوامع و امکانی برای انتخاب هم‌پیمانانی هستند که ما در آرمان گسترش مشارکت در جامعه و اقتصاد همسو هستند (جرجیان، ۱۳۸۷: ۸۳).

۴-۴-۱-۲. سخنرانان و متخصصان

در دهه‌های گذشته، سخنگویان آمریکا (دانشگاهیان، سیاستمداران، اصحاب رسانه‌ها، بازرگانان و ...) جهت برقراری رابطه با توده مردم بیگانه با نظارت «آژانس تبلیغات آمریکایی» به خارج از ایالات متحده سفر می‌کردند. در این زمینه لازم به ذکر است که «برنامه سخنگویان و متخصصان ایالات متحده» که هم‌اکنون از طریق برنامه‌های «دفتر جهانی رسانه» اجرا می‌شود از جمله بارزترین تجلیات «دیپلماسی عمومی هوشمندانه» است. از سال ۲۰۰۵ دفتر جهانی رسانه مبتکر برنامه محدود برای «فراهم کردن سخنگو» بوده است. بر اساس این برنامه، سخنگویان پیرامون مسائل مختلف در سفارتخانه‌ها توزیع می‌شوند. این مراکز رویکرد موازنه بهتری را میان «جهت‌گیری استراتژیک» و «برداشت‌های محلی» به عنوان مشاور مراکز مختلف معرفی می‌نمایند (جرجیان، ۱۳۸۷: ۸۲).

۵-۴-۱-۲. مرکز کتاب و منابع اطلاعاتی^۱

آنچه در موفقیت استراتژی دیپلماسی عمومی مهم‌ترین نقش پنهان را دارد بی‌تردید همان موضوعی است که از مسئله کتاب برمی‌آید. اگرچه چاپ و توزیع کتاب‌های انگلیسی‌زبان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی حائز سود فراوانی است و دستاورد بزرگ‌تر در برگردان ترجمه این کتاب‌ها به زبان‌های محلی است. از این روست که اقدام برای ایجاد «کتابخانه علوم آمریکایی» در دستور کار دولت قرار گرفته است. (جرجیان، ۱۳۸۷: ۷۱).

۵-۴-۱-۲. پخش برنامه‌های بین‌المللی

پخش «برنامه‌های بین‌المللی» نقش فعال و برجسته‌ای در تاریخ دیپلماسی عمومی آمریکا ایفا کرده است. «شبکه رادیویی صدای آمریکا»، در خدمت به سیاست‌ها و منافع ایالات متحده تلاش نمود. دو رادیوی «صدای اروپای آزاد» و «رادیو آزادی» نیز وابسته به رادیو «صدای آمریکا» هستند که کشورهای اروپای شرق و روسیه را از پشت پرده‌های آهنین هدف قرار داده بودند. در حقیقت این سه رادیو یاور ایالات متحده در پیروزی در جنگ سرد به شمار آمدند. فعالیت‌های بی‌وقفه این رادیوها به صورت شبانه‌روزی در جهت القای دیپلماسی فرهنگی و عمومی ایالات متحده آمریکا همچنان ادامه دارد. (جرجیان، ۱۳۸۷: ۵۵).

۶-۴-۱-۲. کمیسیون مشورتی دیپلماسی عمومی^۲

در سال ۱۹۴۸ کنگره آمریکا به منظور نظارت بر فعالیت‌های دیپلماسی عمومی این کشور، کمیسیون مشورتی را بنا نهاد که اعضای آن را رئیس‌جمهور منصوب می‌نمود؛ و طی یک دوره سه‌ساله گزارش‌های خود را پس از بررسی، به رئیس‌جمهور، کنگره، وزیر امور خارجه و عموم جامعه آمریکا در رابطه با تأثیرگذاری دیپلماسی عمومی عرضه می‌دارند. (جرجیان، ۱۳۸۷: ۹۶).

۷-۴-۱-۲. دفتر ارتباطات جهانی ریاست جمهوری^۳

هر کلام رئیس‌جمهوری آمریکا در سخنرانی‌اش - چه هدف از این سخنرانی مردم ایالات متحده و چه غیر باشد - بر مواضع جهانی آمریکا تأثیر دارد. (جرجیان، ۱۳۸۷: ۱۰۳). این دفتر، وظیفه هدایت راهبردی فعالیت‌های ارتباطات جهانی و دیپلماسی عمومی آمریکا را بر عهده خواهد داشت. در جریان

1. Books and Information Resource centers

2. Advisory commission on Public Diplomacy

3. Office of Global Communication

حمله عراق یک گروه از این مجموعه در قطر و در زمان انتخابات لویه جرگه در افغانستان یک گروه در کابل استقرار یافته بودند تا در ارتباط تنگاتنگ با نیروهای مسلح و وزارت امور خارجه پیام موردنظر کاخ سفید را در سریع‌ترین و گسترده‌ترین شکل در اختیار رسانه‌ها و افکار عمومی جهانی قرار دهند. (حسینی، ۱۳۸۴: ۵۶).

۸-۲. وزارت دفاع ایالات متحده آمریکا

پس از روی کار آمدن نومحافظه کاران و حوادث ۱۱ سپتامبر، معاون وزیر دفاع در امور سیاست‌گذاری، داگلاس فیث، از جایگاه و موقعیت بسیار ممتازی در وزارت دفاع برخوردار گردید. پس از حوادث ۱۱ سپتامبر با نظارت «اداره تأثیرگذاری راهبردی»^۱ به‌منظور هماهنگی در عملیات روانی، اطلاعاتی و اطلاع‌رسانی در پنتاگون تشکیل شد؛ اما چهار ماه بعد، بعد از تشکیل، این دفتر به دلیل اختلافات و اعتراض‌های سازمان‌های موازی در داخل وزارت دفاع و در ارگانهای دیگر از جمله وزارت امور خارجه، رسماً تعطیل شد. ولی فیث عملاً فعالیت‌های این دفتر را در سطوح کم‌فشار و در قالب‌های دیگر ادامه داد (حسینی، ۱۳۸۴: ۷۶).

۹-۲. دیپلماسی عمومی از طریق سازمان‌های غیر حکومتی

هزاران مؤسسه و شرکت خصوصی در ایالات متحده آمریکا به‌عنوان سازمان‌های غیر حکومتی ثبت شده‌اند؛ که در سراسر جهان در راستای اهداف سیاست خارجی و منافع ملی ایالات متحده فعالیت می‌کنند. مؤسسات خصوصی آمریکا پس از پایان جنگ جهانی دوم، در زمینه‌های مختلف به‌عنوان پشتیبان تصمیم‌گیران این کشور در سراسر جهان فعالیت خود را گسترش داده‌اند. مهم‌ترین اهداف و فعالیت‌های آن‌ها عبارت‌اند از: تربیت مقامات عالی‌رتبه برای تصدی پست وزارت امور خارجه، تربیت دانشجویان خارجی و اعطای بورس تحصیلی، ایجاد شبکه روشنفکری، نظریه‌پردازی‌های اجتماعی - اقتصادی در جهان سوم، حمایت از سازمان‌های تبلیغاتی، حمایت از پژوهش‌های مستقل، تأثیرگذاری بر رسانه‌های تبلیغاتی می‌باشد (برایان وایت، ۱۳۸۱: ۱۹۵).

۱۰-۱-۲. حمایت از سازمان‌های غیردولتی به‌ویژه در موضوع «حقوق بشر»

دولت ایالات متحده اعلام کرده است که برنامه‌های تازه‌ای را در حمایت از حقوق بشر و دموکراسی در ابعاد بین‌المللی در دست اجرا دارد. راهکار اجرایی طرح جدید واشینگتن در دفاع از

1. Doglus Feith

2. Office of Strategic Influence

حقوق بشر شامل سه محور اصلی است:

یکی از این محورها بررسی نحوه برخورد حکومت‌ها با سازمان‌های غیردولتی (NGO) است. بخش دیگری از برنامه جدید دولت آمریکا، اعطای سالیانه جایزه‌ای تحت عنوان «جایزه مدافعین آزادی» است که به یک NGO یا فعال حقوق بشری غیر آمریکایی اهدا می‌شود. محور سوم این طرح، تشکیل صندوق مدافعین حقوق بشر است. این صندوق که مدیریت آن بر عهده وزارت خارجه آمریکا خواهد بود، با بودجه یک میلیون دلار آغاز به کار نمود که هدف آن کمک به سازمان‌های غیردولتی و اشخاص مدافع حقوق بشر در مواقع ضروری است (وایت: ۱۳۸۱:۱۳۸).

۱-۱۰-۲. صندوق اعانه ملی دموکراسی

در نظری اجمالی می‌توان گفت زمینه کاری اغلب سازمان‌های غیردولتی که با دولت در ارتباط هستند گسترش دموکراسی و کمک‌های بشردوستانه و آموزش و تبادلات آموزشی و فرهنگی است. مهم‌ترین سازمانی که در این زمینه می‌توان به آن اشاره کرد صندوق اعانه ملی دموکراسی است. در وبسایت رسمی این سازمان آمده است: صندوق اعانه ملی دموکراسی، بنیادی خصوصی و غیرانتفاعی است که خود را وقف رشد و تقویت نهادهای دموکراتیک در سراسر جهان کرده است (www.ned.org).

در حوزه برنامه‌های تبادل آموزشی و فرهنگی اگرچه قریب به چهارپنجم عملیات پشتیبانی را دولت ایالات متحده انجام می‌دهد اما برای برخی سازمان‌های غیردولتی از سوی کنگره بودجه‌ای تخصیص یافته است تا با دریافت آن، اهداف سیاست خارجی این کشور را دنبال نموده و با توسعه روابط خود در بلندمدت با دیگر جوامع، تصویر ایالات متحده را در ذهن آن‌ها اصلاح نمایند (<http://www.orientalreview>).

۲-۱۰-۲. بنیاد آسیا

بنیاد آسیا یک سازمان خصوصی و غیردولتی است که هدف آن ارتقای سطح منافع ایالات متحده در منطقه آسیا پاسیفیک است. این سازمان با عمری حدود ۵۳ سال و گسترش شبکه‌ای مشتمل بر ۱۷ دفتر در آسیا یکی از معروف‌ترین سازمان‌های آمریکایی است که با همکاری شرکای آسیایی خود به حل مسائل محلی در آسیا مشغول است. این سازمان برای تحقق اهداف خود از ایجاد روابط با دیگر

¹. National endowment for democracy, NED

سازمان‌های غیردولتی بخش خصوصی و دولت میزبان کمک می‌گیرد و از طریق پیگیری این اهداف به دنبال ایجاد حکومت دموکراتیک و دموکراسی سازی در کشورهای دیگر است. از جمله کشورهایی که در صدر عملیات این بنیاد هستند افغانستان، پاکستان، اندونزی، فیلیپین، چین و به صورت مخفیانه و غیرمستقیم ایران می‌باشد. خانه آزادی و سازمان عفو بین‌الملل، لژیون آمریکایی، شهروندان راه‌حل‌های جهانی، شورای آمریکایی امور جهانی و یا انجمن ملل متحد ایالات متحده آمریکا از دیگر سازمان‌های تأثیرگذار بر سیاست خارجی این کشور هستند (www.ipsnews.net, 2012).

۳-۱-۱۰-۲. اتاق‌های فکر

بخشی از سازمان‌های غیردولتی که در ایالات متحده فعالیت چشمگیر داشته و تأثیر قابل توجهی بر سیاست خارجی این کشور دارند اتاق‌های فکر هستند. این گروه‌ها معمولاً ترکیبی از اساتید دانشگاه، اقتصاددانان برجسته و مأموران سابق ادارات دولتی به خصوص نهادهای امنیتی اطلاعاتی آمریکا بوده و اغلب این گروه‌ها معمولاً ادعا دارند که موسسه غیردولتی هستند که در زمینه‌های غیرانتفاعی فعالیت می‌کنند. از جمله اتاق فکرهای مطرح آمریکا موسسه بروکینز، بنیاد هریتیج، شورای روابط خارجی و بنیاد کارنگی را می‌توان نام برد. مؤسسه تحقیقاتی رند لجزء پنج اتاق فکر برتر ایالات متحده است که به دلیل وابستگی به وزارت دفاع آمریکا نمی‌توان آن را غیردولتی نامید. به‌طور سستی رئیس‌ان جمهور ایالات متحده بعد از پایان دوره مسئولیت خود به تأسیس این بنیادها اقدام می‌کنند، مانند بنیاد آیزنهاور^{۱۳} یا کلیتون.^{۱۴} (www.carnegieendowment.org).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

- 1 Freedom house
- 2 Amnesty international
- 3 American Legion
- 4 Citizens for global solutions
- 5 The World Affairs Councils of America
- 6 The United Nations Association of the United States
- 7 Think tank
- 8 Heritage Foundation
- 9 Council on Foreign relation
- 10 Carnegie endowment for international peace
- 11 US Foreign Policy 2012
- 12 Rand corporation
- 13 Eisenhower Foundation
- 14 Clinton Foundation

۳. اثرگذاری بر سطح آگاهی‌های مردم در جمهوری اسلامی ایران

برای پاسخ دادن به دومین سؤال فرعی فرضیه در جهت ارائه مستندات مبنی بر اینکه قدرت نرم آمریکا در دولت یازدهم و دوازدهم چگونه بر سطح آگاهی‌ها، سبک زندگی و مطالبات سیاسی و اجتماعی اثرگذار بوده و موجب تقویت بسترهای بی‌ثباتی سیاسی در جمهوری اسلامی ایران شده، باید مؤلفه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی بی‌ثبات کننده را در این دوران برشماریم.

در دولت یازدهم دکتر روحانی که مقارن با ریاست جمهوری او با ما بوده اعتقاد، باور و حضور مؤسسات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و علمی، به‌عنوان مؤلفه‌های قدرت نرم ایالات متحده آمریکا، به دو شکل دیپلماسی عمومی آشکار و دیپلماسی پنهان و نهفته، با بودجه و کارویژه‌های مشخص حضور دارند. تبدلات متخصصان از رشته‌های مختلف با عنوان؛ برنامه‌های «دیپلماسی عمومی» در مورد ایران با اینکه آمریکا بیشترین تضاد منافع را با سیاست‌های جمهوری اسلامی داراست، بصورت آشکار و پنهان در حال اجراست. با نگاهی دقیق به برنامه‌های دیپلماسی عمومی ایالات متحده و بررسی دقیق وقایع اجتماعی کشور، می‌توان دیپلماسی عمومی را به دو بخش «آشکار» و «پنهان» تقسیم کرد:

۳-۱. دیپلماسی عمومی و آشکار آمریکا

برای بررسی فرضیه اصلی، مبتنی بر فرضیه‌های فرعی بهتر است دقیقاً نوع کارکرد عملیاتی دیپلماسی عمومی آمریکا برای خوانندگان و پژوهشگران مشخص گردد. در مطالعه برنامه‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی و تقسیم‌بندی‌های صورت گرفته برخی برنامه‌ها در رابطه با جمهوری اسلامی به‌صورت موجه و آشکار صورت می‌گیرد اما برخی از برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی از طریق گروه همدستان وزارت امور خارجه به‌صورت پنهان صورت می‌گیرد که آژانس امنیتی آمریکا نیز در تسریع و اقدام این برنامه‌ها به‌صورت بسیار پنهان و نامحسوس نقش کاتالیزور را دارد که در این بخش در جهت تثبیت و اثبات فرضیه‌ها به آن‌ها می‌پردازیم. موارد زیر از جمله برنامه‌های «دیپلماسی عمومی آشکار» در حال اجرای وزارت خارجه آمریکا در ایران بوده که پس از ممانعت‌های دستگاه‌های امنیتی با پوشش‌های خارج از عرف برگزار می‌گردد که مهم‌ترین این برنامه‌ها عبارت‌اند از:

- برنامه فولبرایت (برای تبادل دانشجوی، معلم و استاد؛
- آموزش زبان انگلیسی؛^۲

1. Fullbright Program

2. English Teaching

- برنامه بازدیدکنندگان بین‌المللی از آمریکا؛^۱
- حمایت، کمک و آموزش اعضای سازمان‌های غیردولتی با استفاده از مؤسسات خارجی؛
- آموزش روزنامه‌نگاران؛
- رادیو و تلویزیون صدای آمریکا؛
- رادیو فردا؛

۱-۳. دفتر حفاظت از منافع ایالات متحده آمریکا؛

دفتر حفاظت از منافع ایالات متحده آمریکا از اقدامات دیگر آمریکا در مورد ایران می‌توان به تلاش آن کشور جهت ایجاد یک دفتر رسمی در داخل ایران اشاره داشت. چراکه عدم وجود چنین مکانی باعث عدم دسترسی مستقیم و بی‌واسطه آن‌ها به اخبار، اطلاعات و فضای جامعه ایران شده است و این محرومیت تأثیر نامطلوبی بر درک صحیح آن کشور از وقایع و کشور و همچنین اجرای صحیح و مؤثر برنامه‌های دیپلماسی عمومی داشته است.

۲-۳. برنامه دیپلماسی عمومی و پنهان آمریکا

اقدامات نرم آمریکا از طریق دیپلماسی پنهان پس از روی کار آمدن دولت یازدهم و دوازدهم، بخاطر پیگیری‌های موضوع هسته‌ای از سر گرفته شد. سازمان‌ها و نهادهای امنیتی ایران با تأسی از فرامین رهبری جمهوری اسلامی نسبت به اقدامات نرم ایالات متحده آمریکا با عنوان «نفوذ» حساسیت ویژه‌ای نشان داده و برخوردهای امنیتی با مرتب‌تین و متردین به ایالات متحده را با جدیت پیگیری نمودند. در اواخر دولت یازدهم و دولت دوازدهم دیپلماسی پنهان ایالات متحده آمریکا در جهت حفظ مرتب‌تین و از طریق برنامه‌ها، پروژه‌ها و سازمان‌های مرتبط با وزارت امور خارجه و نهادهای امنیتی ایالات متحده آمریکا در قالب دیپلماسی پنهان پیگیری گردیده که در این قسمت به برخی از برنامه‌ها اشاره می‌گردد.

۱-۲-۳. برنامه‌های همدستان (Partners) وزارت امور خارجه

برنامه همدستان در ۲۲ گروه دسته‌بندی شده‌اند که هر یک اهداف و کارویژه خاصی را دنبال می‌نمایند. افرادی که در این گروه‌ها فعالیت می‌کنند ابتدا باید بر اساس طرح‌های سازمان NED, DRL و usaid و ... طرح پیشنهادی یا پروپوزالی از طرح خود دفاع نمایند تا بتوانند بودجه لازم برای اجرای طرح خود در ایران را به‌صورت پنهان پیاده نمایند. سازمانهایی مانند NED, DRL,

¹. International Visitors

NEA و USAID به‌عنوان بازوی اجرایی وزارت امور خارجه آمریکا، وظیفه پیشبرد طرح‌های مرتبط با اشاعه دموکراسی در کشورهای در حال گذار به‌سوی دموکراسی از جمله ایران را بر عهده دارد. میزان منابع مالی DRL در فاصله سال ۱۹۹۸ تا سال ۲۰۲۰ افزایش چشمگیری داشته و از ۷۸ میلیون دلار به ۲۰۷ میلیون دلار رسیده است که بیشترین بخش آن بر برنامه‌های مرتبط با تشویق رقابت آزاد در جریان انتخابات در کشورهای در حال گذار سرمایه‌گذاری شده است.

در این راستا یکی از راهکارهایی که به‌طور جدی از سوی این سازمان‌ها مطرح گردیده، تهیه و استفاده از نرم‌افزارهای قابل نصب در تلفن‌های همراه و کامپیوتر می‌باشند که عبارتند از: نرم‌افزار گرشاد (<http://www.gershad.com>)؛ نرم‌افزار توشه (<http://www.toosheh.com>)؛ سایت کتاب نسوگام (<https://www.nogam.com>)؛ نرم‌افزار فسانوس (<https://www.lantern.com>)؛ پروژه ایران وایر (<https://www.Iranwire.Com>)؛ سایفون (<https://psiphon.ca>) پس‌کوپچه (<https://paskoocheh.com>) و کالت توانا (<https://vekalatonline.ir>) توانا (<https://tavana.org>)

۲-۲-۳. سفارت مجازی آمریکا در تهران (VET)^۱

روابط دیپلماتیک ایران و آمریکا در آوریل سال ۱۹۸۰ قطع شد. امروز علی‌رغم اینکه اغلب کشورهای جهان در ایران حضور سیاسی دارند آمریکا هیچ حضوری ندارد، نداشتن حضور دیپلماتیک در ایران، روابط بین مردم دو کشور (سیاست روابط مردم با مردم) را تقریباً غیرممکن ساخته است؛ اما با پیشرفت‌های اخیر حوزه ارتباطات رسانه‌ای به‌ویژه رشد و گسترش تلویزیون‌های اینترنتی و ماهواره‌ای، هم‌اکنون آمریکا توانایی افزایش فرایند تعامل‌های سخت‌سستی با ایران با بهره‌برداری از اشکال مختلف تعامل مجازی را دارد. رسانه اصلی برای این تعامل و مشارکت جدید، وب‌سایت و فضای سایبر باهدف حضور سفارت مجازی آمریکا در تهران خواهد بود و دفتر تازه تاسیس حضور منطقه‌ای در ایران مستقر در دوبی^۲ (IRPO)، وظیفه مدیریت حضور سفارت مجازی تهران با بیشترین تعامل پیوسته را بر عهده خواهد گرفت (<http://persian.usinfo.state.gov>).

1. Virtual Embassy of Tehran(VET)

2. Institutional Research and Planning Office

۳-۲-۳. برنامه دیده بان ایران^۱

تاریخ قطع رابطه دیپلماتیک ما با جمهوری اسلامی ایران که به دنبال وقوع انقلاب اسلامی و متعاقب آن ماجرای گروگان‌گیری ۵۳ دیپلمات آمریکایی به مدت ۴۴۴ روز انجام شد، مشهور و معروف است. از آن تاریخ به بعد، الگوی دیپلماتیکی که ما در قبال ایران مورد استفاده قرار دادیم، در بسیاری از موارد شبیه الگویی بوده است که ما در ۵۳ سال گذشته در قبال کوبا اتخاذ کرده‌ایم. ما هیچ هیئت رسمی به ایران اعزام نکردیم، اما ممنوعیتی هم برای سفرهای غیررسمی شهروندان آمریکایی به ایران ایجاد نشده، غیرازآنکه در خصوص خطرات بالقوه این سفرها، هشدارهای لازم ارائه شده است. وزارت خارجه وابستگی بلندمدتی به دیپلمات‌های خود، مستقر در دبی؛ برای پوشش اهداف مرتبط با ایران داشته است که یکی از مهم‌ترین دلایل این موضوع، بالا بودن حجم ارتباطات تجاری و حضور پررنگ ایرانیان و تجار ایرانی در امارات متحده عربی است. باین‌حال همچنان مهم‌ترین و آشکارترین چالش ما این است که چطور می‌توانیم از کشوری که هیچ دسترسی به آن نداریم، سر درآوریم و از ویژگی‌ها و خصوصیت‌های مردم آن مطلع شویم. بر همین اساس با برنامه ریزی دقیق توانستیم با ایجاد دفتر دیدبان ایران در بیست و پنج سفارتخانه در همسایگی ایران و برخی از کشورهای اروپایی به نتیجه دلخواه خود دست یافتیم.

۴. سبک زندگی

جامعه ایران در دهه‌های اخیر مانند همه جوامع امروزی، دچار دگرگونی در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ... شده است. یکی از مهم‌ترین تحولات، تغییر در سبک زندگی است که موجب شده جامعه در معرض چالش‌های جدی قرار گیرند. در جامعه، جوانان به واسطه جامعه‌پذیری از طریق رسانه‌ها و وسایل جدید زندگی، پیشگامان تغییر هستند و پتانسیل لازم برای پذیرش سبک‌های زندگی جدید را دارند؛ اما این تغییر سبک زندگی به‌آسانی از طرف والدین جوانان مورد قبول قرار نمی‌گیرد و با مقاومت‌هایی روبه‌روست که بستری برای بروز آسیب‌های اجتماعی فراهم می‌کند (اباذری و چاوشیان، ۲۰: ۱۳۸۱).

^۱ Iran Watchers Programm

^۲ اجیلیان برنز در سال ۱۹۹۳ به وزارت خارجه آمریکا پیوست و بیشتر عمر کاری خود در وزارت خارجه را به عنوان کارشناس سیاسی در حوزه خاورمیانه و بطور مشخص بر روی میز ایران گذراند.

در دولت یازدهم و دوازدهم، سبک زندگی ایرانی از نظر قدمت تاریخی مورد توجه بوده و شاخصه‌ها و نمادهایی نیز در زندگی مردم دارد، سبک زندگی اسلامی که باید مسائل دینی را مدنظر داشته باشد و سبک زندگی غربی که از دوره قاجار شروع و در دوره پهلوی تقویت شده و در زمان حاضر نیز آثار آن شدت یافته است. روندشناسی وضعیت جریان‌های فرهنگی اجتماعی واگرا و کنش‌های منتقدانه، مخربانه واگرایانه، تعارض جوانانه و ساختارشکنانه عناصر وابسته به آنان، طی سال‌های اخیر افزایش یافته است. تحلیل محتوای مواضع بخشی از فعالان و نیروهای واگرا در این حوزه نشان می‌دهد که این عناصر از گفتمان انتقادی و اعتراضی به سمت گفتمان تحریف و متصلب در نقاط تاریک آن به گفتمان یاس آلود، بن‌بست و انسداد و در نهایت فروپاشی و اضمحلال سوق یافته‌اند (اباذری و چاوشیان، ۱۳۸۱: ۲۰).

۴-۱. دیپلماسی رسانه‌ای

رسانه‌های ارتباط جمعی، در عرصه سیاست از دیرباز فعال بوده‌اند، اما با ورود به عصر اطلاعات، این رسانه‌ها، به‌ویژه رسانه‌های متعامل، دارای قدرت بیشتری شده‌اند، به‌گونه‌ای که امروز در روابط بین‌الملل، از دیپلماسی عمومی به‌عنوان بخشی تازه‌وارد و تأثیرگذار بر سپهر سیاست بحث می‌شود. بخشی از دیپلماسی عمومی نیز دیپلماسی رسانه‌ای در بخش سیاست خارجی است، که کشورها در حال سرمایه‌گذاری بر این حوزه در جهت نیل سیاست خارجی خود به اهداف آن هستند (خرازی آذر، ۱۳۹۴: ۳۲). استفاده از فناوری برای شکل دادن به فضای فرهنگی و افکار عمومی، مورد توجه دولت‌مردان آمریکا است. اصول حاکم بر فناوری، بیشتر تابع ارزش‌های غربی است، استفاده از آن می‌تواند باعث تغییر فرهنگ ملی کشورها شود (عسگری، ۱۳۹۱: ۱۵۳). وسایل ارتباطی در قالب فیلم، سینما، موسیقی، شعر، داستان و فناوری‌هایی نظیر اینترنت، رایانه و شبکه‌های ماهواره‌ای، اغلب در انحصار آمریکا است و با استفاده از آن به‌طور غیرمستقیم و زیرکانه برای جهانی‌سازی و گسترش فرهنگ خود استفاده می‌کنند (متقی، ۱۳۹۱: ۲۰۸).

هالیوود، فارسی وان بی.بی.سی، صدای آمریکا، رادیو فردا و شبکه‌های اجتماعی اینترنتی از مهم‌ترین ابزارهای رسانه‌ای آمریکا در تضاد با جمهوری اسلامی هستند. این رسانه‌ها به دنبال ارائه تصویری سیاه از ایران در سطح جهانی هستند و همواره در بازتولید شیوه‌های زندگی غربی، ایجاد تعارض در تربیت فرزندان بدور از نقش‌های مذهبی، نقش اساسی در ترویج زندگی غربی و تغییر سبک زندگی دارند. (خداوردی و رحمتی، ۱۳۹۷: ۳۹)

۲-۴. فضای مجازی

فناوری اطلاعات و فضای مجازی که محصول قابلیت‌های آن است، نماد پیشرفت علم و فناوری است که کشورهای قدرتمند به‌ویژه آمریکا در تولید و معماری آن نقش اصلی را به عهده داشته و دارند (حسینی، و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۴) فضای مجازی عرصه جدیدی برای حیات بشری است که قابلیت پذیرش و انجام بخش عمده‌ای از نیازها، فعالیت‌ها و شئون زندگی بشر و اجتماعات انسانی و حکومت‌ها را دارد و به‌عنوان سایه فضای واقعی و از طریق تمرکز، پردازش و جابه‌جایی اطلاعات، توانایی شبیه‌سازی فعالیت‌ها و ساختارهای فضای واقعی را دارد و این شبیه‌سازی را با اثربخشی در فضای واقعی انجام می‌دهد (حافظ نیا، ۱۳۹۰: ۴۵). آمریکا با سرمایه‌گذاری خود پس از جنگ جهانی دوم در پروژه معروف آرپانت و طی چند دهه توانست اینترنت را در سال ۱۹۸۳ متولد کند. این شبکه بدون وجود زیرساخت‌های مخابراتی و ارتباطی نظیر ماهواره‌های فضایی، شبکه و کابل‌های نوری و غیره نمی‌توانست تحقق یابد. فناوری‌های فضایی و توانایی ساخت و در مدار قرار دادن ماهواره‌های مخابراتی محصول رقابت‌های دوره جنگ سرد است که آمریکا در این زمینه قابلیت‌های چشمگیر و خوبی داشته و در هر زمانی که خواسته واقعیت‌های حقیقی را بر اساس منافع خود مبتنی بر ارزش‌های آمریکایی در جوامع مختلف تغییر داده است. (نامی و شامی، ۱۳۸۹: ۱۲۳).

مفهوم قدرت نرم بر مؤلفه‌های فرهنگی، ایدئولوژیک، سیاسی و فکری تکیه دارد. (نای، ۱۳۸۷: ۴۳ - ۴۶). عرصه و میدان اصلی این جنگ، جنگ رسانه‌ای است. استدلال بر این است که جمهوری اسلامی ایران همواره آماج جنگ نرم رسانه‌ای نظام تبلیغاتی غرب بوده است. نقطه اوج کاربرد روش‌های نرم‌افزاری نوین با محوریت رسانه برای براندازی نظام جمهوری اسلامی، حوادث پس از انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۸۸ و آبان ۹۸ بود. بی‌تردید ماهیت اصلی حوادث ۸۸ و ۹۸ را باید از نوع جنگ نرم رسانه‌ای دانست؛ زیرا در این جنگ نرم‌افزاری، رسانه‌های سنتی از جمله خبرگزاری‌ها و شبکه‌های تلویزیونی و رسانه‌های نوین مانند سایت‌ها، وبلاگ‌ها و شبکه‌های اجتماعی عوامل اصلی اعمال تهدید بودند که طی چند ماه پیچیده‌ترین شیوه‌های عملیات روانی را برای تأثیرگذاری هدفمند بر افکار عمومی جامعه ایرانی و شوراندن آن‌ها علیه حاکمیت به کار بستند. مهم‌ترین ابزار بیگانگان برای تأثیرگذاری بر روند انتخابات ایران در سال‌های ۸۸ و ۹۸، به‌خصوص در پی وقایع پس‌از آن رسانه‌های مختلف مکتوب، شنیداری، دیداری و ... بوده است. در میان رسانه‌های مذکور، نقش و تأثیر رسانه‌های اجتماعی برای تصاحب افکار عمومی و رقم زدن مانورهای جمعیتی و خیابانی و آشوب‌های

به وقوع پیوسته در تهران بی‌بدیل بود.

۳-۴. شبکه‌های فارسی زبان

«دنيس مك كویل» (مک کویل، ۱۳۸۸: ۵۲) در زمینه اثرگذاری رسانه‌ها به بیان نوع شناسی جامعه‌ی در این رابطه پرداخته است. در این نوع شناسی او تمایز اساسی بین آثار کوتاه‌مدت و درازمدت و آثار عمدی و غیرعمدی برقرار می‌کند، اما سنجش دقیق آثار مختلف را در این رابطه دشوار می‌داند. امروزه نقش رسانه‌ها در تعیین دستور کار تصمیم‌گیری سیاسی با استفاده از عملیات روانی، فریب و وارونه جلوه دادن حقایق بسیار برجسته است. نمونه بارز این اثرگذاری بر افکار عمومی را می‌توان در جریان اتفاقات ریاست جمهوری سال ۸۸ ایران و آبان ۹۸ مشاهده کرد. با این حال بررسی آثار شبکه‌های فارسی‌زبان در کنترل اجتماعی و فرهنگ‌سازی مقابله‌ای و تغییرات اجتماعی در قبال جمهوری اسلامی ایران کاملاً مشهود است. رژیم‌های توتالیتر، آشکارا از رسانه‌ها برای اعمال کنترل اجتماعی و نفوذ در فرآیند اجتماعی شدن استفاده می‌کنند. (مک کویل، ۱۳۸۸، فصل ۶). در همین راستا قائلین به نظریه برجسته‌سازی یا «نظریه تعیین دستور کار» معتقدند که چیزی که برجسته شود اهمیت پیدا می‌کند (ذوالفقاری، ۱۳۹۳: ۱۲۶). شبکه‌های ماهواره‌ای بی. بی. سی. (BBC)، وی، او، ای (VOA)، ایران ایترنشنال (IR. INTERNATIONAL) و من و تو (ME and YOU) با کارکردهای سیاسی، تغییر اجتماعی (معرفی الگوی سبک زندگی غربی) و براندازی نظام جمهوری اسلامی، با اهمیت دادن و برجسته کردن برخی اخبار و موضوعات، آن‌ها را در دستور کار جامعه قرار می‌دهند با مهم قلمداد کردن آن‌ها، نیروهای جامعه را به آن مشغول می‌نمایند (بهرامی، ۱۳۸۸: ۲۲).

۱-۳-۴. تأثیرگذاری شبکه‌های فارسی زبان

مدیران و سیاست‌گذاران شبکه‌های فارسی‌زبان بخصوص شبکه‌های خبری در استخدام خبرنگاران داخلی ایرانی از داخل کشور در سطوح مدیریتی و خبری شبکه‌ها اهداف متفاوتی چون: تأثیرگذاری بر قشرهای مختلفی از مخاطبین که عمدتاً جوان هستند را دنبال می‌کنند و از افرادی که دارای پایگاه دینی، اجتماعی، تحصیل کرده دانشگاهی و افراد جوان و فعال در برخی شاخه‌های هنری می‌باشند و دغدغه جوانان ایرانی را می‌شناسند، استفاده می‌نمایند تا بیشترین تأثیرگذاری و تغییر نگرش را در پوشش برنامه‌ها بازتولید نمایند.

۲-۳-۴. هدف قرار دادن قشرهای خاصی از جوانان

یکی از سیاست‌های مدیریتی این شبکه‌ها تأثیرگذاری بر قشرهای خاصی از جوانان، مثل

ورزشکاران، چهره‌های فعال هنری، گروه‌های غیرقانونی و تولید موسیقی زیرزمینی و دانشجویان است که در حوادثی مانند انتخابات ۸۸ و اعتراضات آبان ۹۸، اهمیت آن‌ها برای این شبکه‌ها برجسته شده و این شبکه‌ها با استفاده از شکاف نسلی موجود در جامعه ایرانی، برای نشان دادن میزان نارضایتی‌ها و فاصله بین نظام و دانشجویان، سعی در القای این مفهوم به مخاطبین است که قشر جوان و دانشجو خود را جدا از نظام ببیند.

۳-۴. اهداف راهبردی شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان برای ایرانیان

در بحث اهداف راهبردی شبکه‌های فارسی‌زبان که عمدتاً با دو رویکرد به دنبال اهداف خود که همان استحاله نظام جمهوری اسلامی در بعد فرهنگی و براندازی سیاسی و نابودی حکومت جمهوری اسلامی را دنبال می‌کنند دو هدف راهبردی آشکار و پنهان را می‌توان استنتاج نمود: (صبروی، ۱۳۸۹: ۱۳-۱۲)

اهداف آشکار: شبکه‌های فارسی‌زبان ماهواره‌ای در برنامه‌های گوناگون و متنوع سعی می‌کنند،

این اهداف آشکار را دنبال نمایند:

- ❖ برگزیدن کسانی که در جمهوری اسلامی ایران اجازه یا فرصتی برای سخن گفتن ندارند؛
- ❖ پرداختن به حوادث پشت پرده نظام جمهوری اسلامی با تمرکز در بستر تاریخ؛
- ❖ ایجاد شناخت آزادانه از فرآیندهای اجتماعی، سیاسی، فرهنگی در جهت تغییر سبک زندگی دینی؛
- ❖ القای نارضایتی به بدنه نظام و برجسته کردن مسائل جزئی و همچنین آشکار کردن فساد مسئولین در جهت تخریب چهره‌ها و دوقطبی کردن جامعه؛
- ❖ ترغیب و تشویق مخالفان و ناراضیان از حکومت جمهوری اسلامی به ایجاد اغتشاش و نافرمانی مدنی؛

اهداف پنهان: این شبکه‌ها با ارائه برنامه‌های متنوع در کنار اهداف آشکار به اهداف پنهان ذیل نیز

دامن می‌زنند:

- ❖ بازآفرینی چهره‌های از یادرفته و به تاریخ پیوسته فرهنگی و سیاسی برای مخاطبان به‌ویژه جوانان و نسل حاضر؛
- ❖ بازخوانی افکار اشخاصی ویژه، شامل فراریان، معاندین، فرقه‌گرایان؛
- ❖ اقتناع مخاطبان نسبت به اهداف و باورهای از پیش طراحی‌شده؛ نظیر دین‌گریزی، تغییر و تحول در سبک زندگی ایرانی

- ❖ القای جو سانسور و خفقان و محدودیت در کشور و لزوم توجه به اهداف موردنظر و باورمند کردن بخش زیادی از گروه روشنفکران به اهداف از پیش تعیین شده؛
- با تلفیق اهداف پنهان و آشکار شبکه‌های فارسی‌زبان، در مجموع اهداف راهبردی آن‌ها شامل موارد ذیل است:
- ❖ نقش اطلاعاتی در کلیه بحران‌ها، حوادث و رویدادهای سیاسی ایران؛
- ❖ دامن زدن به اختلافات مذهبی (اختلافات شیعیان و اهل سنت) و اختلافات قومی در ایران؛
- ❖ معرفی شبکه‌های خبری فارسی‌زبان به‌عنوان منبع خبری برای ایرانیان در بحران‌های سیاسی، قومی، مذهبی و اجتماعی و فرهنگی؛
- ❖ القای بی‌طرفی و عدم جانب‌داری در رویدادهای داخلی ایران در برخی از حوضه‌ها؛
- ❖ تلاش برای جذب مخاطبان تحصیل کرده جامعه ایران و جوانان؛
- ❖ معرفی شبکه به‌عنوان ملجأ و حامی مردم و مخاطبان ایران

نتیجه‌گیری

عمده مطالبی که پیرامون قدرت نرم آمریکا گردآوری گردید بر شناسایی منابع قدرت نرم این کشور و روش‌های استفاده از آن‌ها کمک می‌کند. حساسیت ویژه این نوشته‌ها بر دارایی‌های اساسی و محسوس ایالات متحده آمریکا همچون، فرهنگ، آموزش و سرمایه انسانی، دوره‌های آموزشی، دانشگاه‌های مشهور و معروف، ظرفیت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی، رسانه‌ها و ماهواره‌های فارسی‌زبان، فضای سایبری، دیپلماسی عمومی (آشکار و پنهان) و دولت تمرکز دارد. تعاملات زیادی در خصوص دامنه و گستره قدرت نرم کشور آمریکا در فضای مجازی در بسترهای متنوع در حال انتشار و در جریان است. در رابطه با قدرت نرم آمریکا، کتاب‌ها و مقالات زیادی در ایران چاپ و منتشر گردیده است اما آنچه از مطالعات کتابخانه‌ای برای نگارنده حاصل شد، ویژگی‌ها و شاخصه‌های متفاوت و خاص در رابطه با منابع قدرت نرم این کشور است. چندجانبگی و پیچیدگی مفهوم قدرت نرم و نیز در هم تنیدگی سیاست و فرهنگ در آمریکا با تاریخی پرفرازونشیب حماسی و نیز سابقه دیپلماسی و روحیه متحارب این کشور در سرزمین‌های خارج از قلمرو، رقابت با اروپا و اقتصادهای نوین در آسیا موجب تعدد منابع قدرت نسبت به دولت‌های دیگر شده است. برای فهم دقیق موضوع؛ مؤلفه‌های قدرت نرم در آمریکا را ابتدا به دودسته کلی جامعه‌گرا و نخبه‌گرا تقسیم کرده‌ایم: مؤلفه‌های جامعه‌گرا که هدف

عمده آن‌ها مبتنی تغییر اجتماعی است و محصول آن را در فرآیندهای سبک زندگی افراد در جامعه مشاهده می‌کنیم. این مؤلفه‌ها عبارتند از دیپلماسی رسانه‌ای شامل ماهواره‌های فارسی‌زبان، کتاب‌ها، نشریات، روزنامه‌ها و مجلات، فرهنگ و هنر، فیلم و موسیقی، پلت فرم‌های فضای مجازی و افکار عمومی شامل دوره‌های آموزشی، توانمندسازی و دوره‌های حقوق بشری را نام برد... بمباران اطلاعاتی، ارائه اطلاعات غلط، مشابه‌سازی، وارونه‌نمایی، بزرگ‌نمایی یا کوچک‌نمایی، شایعه‌سازی و الگو پردازی خاص از شیوه‌های رایج در جنگ رسانه‌ای است. در دنیای امروز تحولات فناورانه، مقوله ارتباطات و تبادل اطلاعات را به حد وسیعی توسعه داده است. رسانه‌ها با انواع و اشکال گوناگون، در حال تکثر و ازدیاد هستند که یکی از انواع رسانه‌های نوین در فضای سایبری، شبکه‌های اجتماعی است. شبکه‌های اجتماعی که با ابتکار و مدیریت واحدهای روانی سازمان‌یافته آمریکایی اولین بار شروع به کار کردند، امروزه بیشترین مخاطب و مشتری اینترنتی جهان را دارند. رسانه‌های اجتماعی به صورت هدفمند در جنگ نرم و جنگ رسانه‌ای علاوه بر توانایی جابه‌جایی افکار، ظرفیت سازمان‌دهی و شکل‌دهی اعتراضات و نافرمانی‌های مدنی در فضای واقعی را نیز دارند. استدلال بر این است که جمهوری اسلامی ایران همواره آماج جنگ نرم رسانه‌ای نظام تبلیغاتی غرب بوده است. نقطه اوج کاربرد روش‌های نرم‌افزاری نوین با محوریت رسانه برای براندازی نظام جمهوری اسلامی، حوادث پس از انتخابات ریاست جمهوری سال ۸۸ آبان ۹۸ و مهر و آبان ۱۴۰۱ است که تبلیغات گسترده شبکه‌های فارسی‌زبان بی‌بی‌سی فارسی، ایران اینترنشنال و صدای آمریکا علیه جمهوری اسلامی شدت گرفت که بیشترین اثرگذاری را بر آشوب‌ها و اعتراضات داشتند. بی‌تردید ماهیت اصلی حوادث ۸۸، ۹۸ و ۱۴۰۱ را باید از نوع جنگ نرم رسانه‌ای دانست؛ زیرا در این جنگ نرم‌افزاری، رسانه‌های سنتی از جمله خبرگزاری‌ها و شبکه‌های تلویزیونی و رسانه‌های نوین مانند سایت‌ها، وبلاگ‌ها و شبکه‌های اجتماعی عوامل اصلی اعمال تهدید بودند که طی چند ماه پیچیده‌ترین شیوه‌های عملیات روانی را برای تأثیرگذاری هدفمند بر افکار عمومی جامعه ایرانی و شوراندن آن‌ها علیه حاکمیت به کار بستند. دسته دوم مؤلفه‌هایی هستند که حاکمیت و دولت نقش اساسی در فرآیند کنترل، نظارت و اجرا را دارند. این مؤلفه‌ها عبارتند از: تحصیلات عالی در دانشگاه‌ها که با ارائه بورسیه‌های تحصیلی، اعزام‌های دانشجویی، فرصت‌های مطالعاتی و بودجه‌های تحقیقاتی در جهت نفوذ و ایجاد وابستگی علمی، اعتباربخشی و ذائقه‌سازی صورت می‌گیرد. سازمان‌های بین‌المللی علاوه بر ارائه بودجه‌های تحقیقاتی در حمایت از کنشگران و سازمان‌های مردم‌نهاد، به ترویج ایده‌ها، تبلیغ باورها و خلق تفکرات جدید در جهت

اثرگذاری بر افکار عمومی گام برمی‌دارند. آژانس اطلاعاتی آمریکا (CIA) در جهت القای قدرت نرم دولت آمریکا با دیپلماسی پنهان به‌عنوان تسهیل‌گر اقدامات نرم در ایران در دوره‌های مختلف با استفاده از عوامل خود و ایجاد ارتباط نیابتی اقدام نموده است. بخش‌های زیادی از آژانس اطلاعاتی آمریکا با پوشش وزارت امور خارجه آمریکا با استفاده از دیپلماسی پنهان گروه همدستان (موسوم به پارتورها)، دیده‌بانان ایران (موسوم به ایران واچرز) در سفارت‌خانه‌های کشورهای همسایه ایران و همچنین ایجاد سفارت‌خانه‌های مجازی در جهت تأثیرگذاری در سیاست‌های داخلی، جلب نظرات نخبگان و رصد فعالیت‌های نظامی ایران در زمینه‌های موشکی و هسته‌ای فعال بوده و با برنامه‌ریزی سازمان‌هایی مانند بنیاد اعانه برای دموکراسی (NED) دفتر دموکراسی حقوق و کار (DRL)، سازمان ملی امور آموزشی (NEA)، به‌صورت منسجم و متمرکز، وظیفه سیاست‌گذاری، هدایت کلان و حمایت (مادی و معنوی) از پروژه‌های قدرت نرم و نفوذ در دولت‌های یازدهم و دوازدهم را بر عهده داشته‌اند. سازمان‌های مسئول در حوزه نرم در سیاست خارجی آمریکا با بهره‌مندی از جایگاه ویژه و فعال این کشور در سازمان ملل و سایر سازمان‌های بین‌المللی و نیز برخورداری از ظرفیت کشورهای مشترک‌المنافع و هم‌پیمان و همین‌طور تأثیر قدرتمند ایالات متحده آمریکا در عرصه روابط بین‌الملل از اعمال فشار بر ایران را تسریع می‌نمایند. این فشارها در قالب‌های مستقیم و غیرمستقیم و با مشارکت سایر دولت‌ها و نهادها علیه ایران اعمال می‌گردد. در بررسی کارکرد متغیرها، قدرت نرم ایالات متحده آمریکا به‌عنوان متغیری مستقل برای اثرگذاری بر متغیر وابسته که همان کشور جمهوری اسلامی در زمان دولت حسن روحانی یعنی دولت یازدهم و دوازدهم بوده، اجماع جهانی علیه ایران بخصوص از طریق ظرفیت‌های بین‌المللی باعث گردید تا دولت آمریکا قدرت نرم و هژمونی خود را با استفاده از مؤلفه‌های قدرت نرم تسری دهد. مبتنی بر فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی، آمریکا به دلیل استفاده مطلوب از مؤلفه‌های قدرت نرم با اثرگذاری بر سطح آگاهی‌ها، تغییر سبک زندگی و افزایش مطالبات سیاسی در دولت یازدهم و دوازدهم موجب تقویت بسترهای بی‌ثباتی سیاسی و نفوذ در عرصه‌های سیاسی و فرهنگی گردیده است.

منابع

ابادری، یوسف و چاوشیان، حسن (۱۳۸۱). از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی، «نامه علوم اجتماعی»، شماره ۲۰.

ادوارد برمن (۱۳۶۸). کنترل فرهنگ، ترجمه حمید الیاسی، تهران: نشر نی.

اصغری راد، جواد رسانه‌ای به نام صدای آمریکا» قابل دسترس در سایت دیپلماسی عمومی آمریکا
اصغری راد، جواد، بودجه درخواستی وزارت امور خارجه آمریکا برای بخش ایران در سال ۲۰۰۹
قابل دسترسی در سایت: دیپلماسی عمومی آمریکا

اعلام رسمی گشایش نمایندگی آمریکا در تهران تا ماه آینده، تابناک به نقل از روزنامه «گاردین»،
کد خبر: ۱۳۹۱۴، قابل دسترس: «دبی در نقش لتونی» سایت اینترنتی روزنامه قدس
برایان وایت (۱۳۸۱). مسائل سیاست جهان» ترجمه محمد کمال سروریان، تهران: موسسه مطالعات
راهبردی.

بهرامی، کمیل (۱۳۸۸)، «نظریه رسانه‌ها» تهران: نشر کویر.

جان قزوینیان (۱۴۰۱). ایران و آمریکا، تاریخ یک رابطه، ترجمه محسن عسکری، تهران، نشر نیماژ.
جرجیان، ادوارد (۱۳۸۴). تغییر ذهنیت‌ها، ترجمه موسسه اندیشه‌سازان نور، تهران، اندیشه سازان
نور.

حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۹۰). مفهوم‌سازی ژئوپلیتیک اینترنت و فضای مجازی، ژئوپلیتیک، ۷ (۲۱)،
۱۳-۱.

حسینی، حسن (۱۳۸۴). دیپلماسی عمومی: سازوکارها و ساختارها (جذب، مدیریت و هدایت
تصاویر ذهنی)، کتاب آمریکا (۶)، تهران: موسسه ابرار معاصر تهران.

خرازی آذر، زهرا (۱۳۹۴). درک مفهوم دیپلماسی رسانه‌ای: رسانه‌ها به مثابه بازیگران نوین
دیپلماتیک مقاله، علوم سیاسی، ۱۱ (۳۲)، ۱۱۷-۱۳۵.

داد درویش، رضا (۱۳۸۴). کتاب آمریکا (۶)؛ ویژه دیپلماسی عمومی آمریکا، تهران: موسسه
فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.

ذوالفقاری، مهدی (۱۳۹۳). نقش قدرت نرم در سیاست خارجی بریتانیا در قبال ایران، پایان‌نامه
دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی.

رحمت‌آبادی، الهام و آقابخشی، حبیب (۱۳۸۵). سبک زندگی و هویت اجتماعی جوانان، رفاه
اجتماعی. ۲۰ (۲۰)، ۲۳۵-۲۵۶.

صادقی، سید صاحب و اسفندیاری، احمد (۱۳۹۲). دیپلماسی فرهنگی آمریکا در خاورمیانه، تهران، خیرگزاری فارس.

صبوری، مجتبی (۱۳۹۴). پشت‌صحنه شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان، تهران: نشر سپهر حکمت. ضیایی پور، حمید (۱۳۸۴). جنگ نرم: ویژه جنگ رایانه‌ای، تهران، انتشارات موسسه فرهنگی ابرار. گیبینز، جان و بوریمر (۱۳۸۵). سیاست پست‌مدرنیته، منصور انصاری، تهران: نشر گام نو. متقی، ابراهیم (۱۳۹۱). روند تحول قدرت نرم در سیاست خارجی آمریکا ۲۰۱۳-۱۷۹۲، تهران، نشر ساقی.

مک کویل، دنیس (۱۳۸۸). درآمدی بر نظریه ارتباطات جمعی، ترجمه پرویز اجلالی، تهران: مرکز مطالعات و توسعه رسانه‌ها، چاپ اول.

نامی، محمدحسن و شامی، ابوالفضل (۱۳۸۹). فضا بعد چهارم قدرت، تهران: زیتون سبز. نای، جوزف (۱۳۸۷). قدرت نرم، ترجمه سید محسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران: دانشگاه امام صادق.

هرسیج، حسین و تویسرکانی، مجتبی (۱۳۸۸). مقایسه میزان قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران و ایالات‌متحده آمریکا، دانش سیاسی، ۱۵(۱)، ۱۶۹-۲۰۳.

Garber, Doris. A.(2007), « Media Power in Politics» Congressional Quarterly press

Jervis, Robert (2006), “The Remaking of a unipolar World, the Washington Quarterly, summer.

Reinold, Theresa (2008), Soft Power in Foreign Policy - The U.S. and the Wars Against Iraq in 1991 and 200 3, VDM Verlag Dr. Mueller e.K

Shams, Abdolhamid (2004),” SUSTAINABILITY OF SYSTEMS “Modaress Journal, Vol33

Shin, Byungju and Namkung, Gon (2008), Films and Hegemony, Asian Perspective, Vol32, No.2.

Snow, Nancy(2008), Routledge Handbook of Public Diplomacy, (Editor) Philip M. Taylor(Editor, Routledge) 1 edition

Stephen Johnson and Helle Dale, “How to reinvigorate U.S public diplomacy”, available in: <http://www.heritage.org/research/national/security/bg.164.cfm>.

Google.com/search?q=bureau Of democracy, human rights and labour

Google.com/search? q=bureau Of democracy, human rights and labour,
page 2

http://www. Radiofarda.com/content/f2_rice_human-
_rights/367561.html

<http://americanstudies.ir/index.php/maghalat-section/>

<http://heritage.org/research/national/security/bg.164.efm.april/23/2003>

<http://scholar.google.co.uk/scholar> as: “Media+Power+in+Politics “

http://www.arnet.ir/lang=fa&state=showbody-News&row_id=10876

<http://www.heritage.org/research/national/security/bg.164.cfm.april/23/2003>

http://www.ijnet.org/fa/ijnet/training_opportunities/

<http://www.qudsdaily.com/archive/1385/html/1/1385-01-16/page25.html>.

<http://www.qudsdaily.com/archive/1387/html/11/1387-11-01/page0.html>

<http://www.qudsdaily.com/archive/1386/html/3/1386-03-19/page9.html>

<http://www.gershad.com>

<http://www.google.com/search,client=firefox-b-d&q=DRL>

<https://www.tasnimnews.com>

<https://www.Iranwire.Com+about>

<https://www.lantern.com>

<https://www.nogam.com>

WWW.aftab.ir/articles/world/c1c220514262_kondoliza_rais_P2.php-232k

www.carnegieendowment.org

www.ned.org. <https://www>

www.tabnak.ir/pages/?cid=13914-16k

